Anul XLIII. Arad, 7|20 Aprilie 1919. Nr. 15

BISERICA ŞI ŞCOALA

REVISTĂ BISERICEASCĂ, ŞCOLARĂ, LITERARĂ ŞI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:
Pe un an ... 20 coroane.
Pe jumătate de an ... 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:
Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraş şi comitat Nr. 266.

Hristos a înviat!

Intre grele împrejurări, în dorirea şi aşteptarea fierbinte a binelui, prăznuim şi de astădată sfânta şi marea zi a învierii Domnului şi Mântuitorului nostru Isus Hristos. Ingrămăditu-s'au suferinţele şi amarul anilor de răsboiu în sufletele şi în trupurile noastre trudite de neajunsurile şi greul zilelor trăite. Puvoiul fărădelegilor ne turbură iarăş şi lanţurile morţii ne încunjură din nou. Calea spinoasă spre Golgota mântuirei noastre e atât de lungă şi istovitoare, încât în nădejdea biruinţei ne mai ţine şi întăreşte numai glasul tainic, ce-l trezeşte în sufletele noastre credinţa firmă şi de veacuri în destinul şi menirea istorică a neamului nostru, creştin în toate manifestaţiunile lui de vieaţă.

Nu vă temeţi! „Vesti-se-va Domnului neamul cel ce vine şi vor vesti dreptate poporului, ce se va naşte".

Trezirea naturei din amorţeala zilelor de iarnă e şi deşteptarea sufletelor noastre din nesiguranţa chinuitoare, ce ne frământă. Dreptatea faptelor noastre ne va mântui şi speranţele noastre nu vor trece în domeniul iluziilor deşerte. Părtaşi vom fi şi noi, fii credincioşi şi răsleţi ai acestei eparhii, de razele Soarelui Hristos, înviat din morţi, de ceriul senin, de învingerea luminii, biruinţa vieţii asupra morţii şi isbânda adevărului asupra minciunii.

Brazdele tăiate pe feţele noastre, îmbătrânite de mii de griji şi sbuciumări, le va netezi praznicul păcii şi al bunei voiri între oameni, anii de bucurie şi înălţare, ce vor să urmeze.

Invins-a blândul Nazarinean prin sfintele şi mântuitoarele Sale patimi stăpânia morţii, birui-vom şi noi prin suferinţele şi năcazurile noastre trecătoare iadul, ce-l pregătesc lumii cei fărădelege, răsvrătitorii împotriva orânduelilor dumnezeeşti, nebunii cei ce zic în inima lor, că nu este Dumnezeu.

„Pentru năcazul săracilor şi suspinul celor nenorociţi acum mă voiu sculà, zice Domnul, pune-mă-voiu întru mântuire, îndrăzni-voiu întru ei".

Cu nespusă durere sufletească ne gândim în aceasta mare şi luminată zi la fraţii noştri, cari la murmurul sfânt al bătăii de toacă nu pot trece pragul bisericuţelor lor, a sluji la sfântul altar şi a vesti minunea minunilor: mărita înviere din morţi a Mântuitorului nostru Isus Hristos; la mulţimea credincioşilor din eparhie, cărora urgia vremurilor le-a răpit liniştea şi mângâierea ce le dă sufletelor cucernice sărbătorile bisericii noastre străbune.

Nu va slăbi însă credinţa noastră nici în mijlocul ispitelor, în situaţia grea, în care au ajuns fără vina noastră, ci ne vom împrumutà tărie din cuvintele apostolului:

„Ispită pe voi nu v'a ajuns fără numai omenească: iară credincios este Dumnezeu, carele nu vă lăsà pe voi să vă ispitiţi mai mult decât puteţi, ci împreună cu ispita va face şi sfârşitul, ca să o puteţi suferì".

In strâmtoarea noastră către Cel ce cu moartea pe moarte a călcat să strigăm şi El va auzì glasul nostru.

„Scoală-te Doamne Dumnezeul meu, înalţe-se mâna Ta, nu uità pre săracii Tăi până în sfârşit".

Să ni-se umple deci inimile de nădejde!

Hristos a înviat!

Indemnuri la muncă creştinească.

De: **Un preot.**

Să cetim sfânta scriptură!

Prima datorinţă a fiecărui preot devotat cu trup şi suflet chemării sale este cetirea continuă a sf. scripturi, pentrucă în aceasta sf. carte se cuprind toate armele morale-spirituale, cu cari trebuie să lupte preotul întreaga-i vieaţă contra întunerecului şi a răutăţii din societatea omenească. Şi precum un ostaş, care nu e provăzut cu cele mai necesare arme, cade jertfă duşmanului, aşà şi un preot, care nu-şi cunoaşte armele sale, cetind şi adâncind înţelesul sf. scripturi, nu poate fi preot întreg şi adevărat ostaş alui Hristos. Lectura care poate îmbogăţi mai bine cultura preotului şi a-i oţeli caracterul mai sigur este lectura sf. scripturi în toate zilele. Un preot, care nu cunoaşte sf. scriptură foarte bine, nici nu poate vestì în şi afară de biserică cuvântul lui Dumnezeu aşà cum trebuie; pentrucă în necunoştinţa sf. scripturi nici când nu ştie aplicà în cuvântările sale acele citate, cari sunt mai potrivite şi cari ilustrează mai bine adevărul ce-l vesteşte şi nici când nu poate da acel farmec, acea putere de convingere predicilor sale, cari residă chiar în cuvintele bine citate, de par'că acolo au crescut. Un preot, care nu citeşte şi nu cunoaşte bine sf. scriptură, nu ştie să-şi apere biserica sa, faţă de contrari, faţă de necredincioşi. Un citat bine spus, nimiceşte dintr'odată pe necredincios. Cum să ştie să-şi apere biserica sa un preot, cu succes, dacă nu cunoaşte sf. scriptură?! Desigur slab.

In sf. scriptură sunt nesecate isvoare de mângâiere, de întărire şi de avântare a sufletului şi dacă preotul nu le cunoaşte, cum să le ştie folosì pentru sine şi pentru alţii? Fiecare zi în vieaţa omului îşi are clipele sale amare şi de aceea fiecare zi cere pe seama sufletului nostru leacuri vindecătoare. Şi aceste leacuri bune pentru zile să află în sf. scriptură. In sfânta scriptură se cuprind nenumărate reguli de aur pentru vieaţă, cum să le ştie deci preotul să le împărtăşească credincioşilor săi, dacă nu le cunoaşte?! Numai cunoscând preotul bine sf. scriptură poate să întoarcă cu cuvintele ei înţelepte turma dela păcate la virtute. Cu ce ai puteà combate pe un păcătos mai bine, decât cu cuvintele scripturii, dar dacă nu o cunoşti?

Fiind deci cunoaşterea temeinică a sf. scripturi o esenţială condiţiune a activităţii pastorale, rog on. preoţime să citească sf. scriptură cu un deosebit zel, cu o dragoste înfocată, în interesul său şi al bisericii. Cetind scriptura să însemne fiecare preot, într'un caiet anume procurat pentru acest scop acele locuri, cari l-au captivat mai tare. Cu vremea s'ar trezì că are un caiet plin cu cele mai frumoase citate, pe cari la vreme de nevoie le poate folosì cu succes. Fieştecare preot ar însemnà în caietul său acele citate, cari sunt mai potrivite cu felul său de cugetare şi simţire şi în jurul cărora ar şti el să cuvinteze mai bine. Cetind sf. scriptură sârguincios, în fiecare zi numai un singur capital, am puteà culege de acolo cele mai frumoase rugăciuni ca b. o. Ps. 8, 36, 65, 5 (In psalmi şi profeţi se cuprind o mulţime de rugăciuni pentru toate trebuinţele.)

Cetind sf. scriptură fiecare preot ar ajunge în posesiunea a frumoase citaţii despre bogăţie, sărăcie, credinţă, iubire, nădejde, pocăinţă, cumineciătură, umilinţă, rugăciune, durere, bucurie, lucru, osteneală, odihnă etc. Aşà că preotul despre cele mai însemnate şi zilnic obveniende referinţe omeneşti ar aveà totdeauna prezente în minte cele mai potrivite şi mai frumoase citate din sf. scriptură.

Să cetim deci sf. scriptură, din lectura căreia avem cele mai mari foloase atât pentru noi cât şi pentru alţii.

Cea mai aleasă podoabă a casei preoţeşi să fie sfânta scriptură în haină frumoasă!

Sistemul de examene în preparandia (şcoala normală) română din Arad.

De: **Dr. T. Botiş.**

(Urmare)

Examenele semestrale le presidà inspectorul, în absenţa lui — pe timpul inspectorilor Temesváry şi Gyurkovich totdeauna — seniorul ori directorul local, câte odată se ţineau şi sub presidiul unui director districtual.

Decurgeau în modul „cel mai solemn" în prezenţa reprezentanţilor autorităţilor bisericeşti (episcopul şi consistorul) şi civile (magistratul orăşenesc şi comitatul) ai gimnaziului regesc, câte odată — când le conduceà inspectorul — — şi a directorilor districtuali, precum şi a „onoraţiorilor" ortodocşi-români şi sârbi din loc[1]).

Se începeau cu sf. liturghie, împreunată cu Chemarea Duhului sfânt, la care ocaziune, dacă examenele semestrului de iarnă cădeau pe timpul sf. şi marelui post, elevii şi profesorii se împărtăşiau cu sfintele Taine. Ţineau de regulă 8—12 zile, în orele de înainte de ameazi, cele ale semestrului I sau „de iarnă" la finea lui Martie şi începutul lui Aprilie, uneori în jumă-

tatea a doua a lui Martie, altădată în Aprilie după cum cădeau Paştile, ca elevii lipsiţi să poată merge acasă pe sărbători şi să-şi aducă cele trebuincioase pentru trai. Ale semestrului al doilea sau „de vară“ se ţineau la finea lui August şi începutul lui Septemvrie, sau numai în jumătatea primă a lui Septemvrie[2]).

Aceste termene se modificară începând cu anul 1832, când începutul anului şcolar se puse pe 1 Octomvrie, apoi în anul 1842, când inspectorul Gyurkovich căzu de acord cu consesul, ca examenele finale să se ţină în primele zile ale lui August şi în anul 1846, când feriile de toamnă se estinseră la 8 săptămâni, punându-se în urma acestor schimbări şi examenele semestrale pe lunile corăspunzătoare: Februarie-Martie, începutul lui August, respectiv sfârşitul lui Iulie[3]).

Ca elevii să fie cât se poate de bine pregătiţi, mai ales când inspectorul îşi anunţă prezenţa sa la examen, se ţineau în preajma examenelor semestrale, în zile de recreaţii (Joi) examene de probă sau „tentamina privata“ sub presidiul alternativ al unuia dintre profesori[4]). Inainte de examene cenzorii înaintau consesului consemnarea elevilor, cari erau datori pentru vipt, cortel, „privată“ la profesori, pentru „curatorie“ etc., cari erau apoi somaţi de cu vreme a le achită. La din contra nu erau admişi la examen, sau şi dacă erau admişi nu li-se publicau clasificaţiunile, ori li-se reţineau testimoniile până nu se achitau de tot[5]).

După terminarea examenelor semestrale „consesul literar“ clasifică elevii din toate studiile, iar clasificaţiunile, iscălite de toţi profesorii şi de directorul local se înaintau în 2, mai apoi în 3 exemplare, inspectorului, la finea anului şi directorilor districtuali, ca să le aibă îndemână şi pe baza lor să distribue staţiunile vacante între absolvenţi[6]). La finea anului şcolar 1828/29 clasificaţiunile semestrului al doilea tipărindu-se, apărû *primul anuar* (programa) al institutului sub titlul: *„Alma Inventus Praeparatorii ad magistri scholarum G. n. u. R. Munus R. Collegi Nationis Valachicae Veteris Aradiensis, secundum progressus in studiis ac moribus altero semestri factos, ut meruit in classes digesta. Mense septembris anno 1829 Aradini“*.[7])

Notele de clasificare erau următoarele: *eminent, clasa I-a*, clasa II-a (secunda) şi clasa a III-a (tertia). La fiecare notă se indică, că respectivul elev al câtelea eminent, de clasa I, de cl. II-a, sau a III-a e în curs între conşcolari, ceeace în anul 1848 prin ordin ministerial s'a sistat[8]).

La clasificaţiunile trimestrale şi semestrale, pe cari inspectorul Nestorovici le censură cu toată rigoarea şi le înaintă cu observările sale prin consiliul locotenent regesc cancelariei aulice, luminatul bărbat de şcoală îşi făceà totdeauna reflexiunile şi observările sale temeinice, instructive şi unele actuale şi în zilele noastre. Indemnà profesorii, că la clasificare să ia în considerare capacitatea şi aplicările elevilor şi să-i clasifice conştienţios şi după merit. Dispunea apoi, adeseori, consesului, ca să publice „solemn“, sub presidiul directorului local tinerimei întregi şi fiecăruia îndeosebi, îmbărbătările, mulţămirile şi admoniţiile sale şi să-i someze în numele său, ca şi 'n viitor să fie sârguincioşi. Speranţa, aşteptările şi mângâierea, ce-o leagă dimpreună cu patria şi naţiunea de ei, să fie pentru fiecare „cei mai sfinţi idoli de veneraţiune“, pe cari nici când să nu-i lapede din sufletul şi inima lor. Astfel va creşte mărirea institutului, căci înşişi cetăţenii (elevii) lui vor purta pe buze folosul şi faima numelui lui în largul ţării, prin ce şi profesorilor, cari ostănesc pentru cultura lor, vor resplăti în belşug şi cu multă recunoştinţă. Elevilor mai buni le exprima mulţămirea sa în scris. Pe cei ce au obţinut câţiva calculi eminenţi îi îmbărbătà, ca din toate studiile să facă progres eminent, iar pe cei ce au obţinut câţiva calculi de clasa a II-a îi admonià şi îndemnà să fie sârguincioşi şi să se pună pe lucru, ca astfel „să prefacă greşeala în podoabă“.[9]) Elevii cari escelau prin răspuunsurile lor erau lăudaţi în faţa tinerimei întregi. Uneori li-se distribuiau şi premii, îndeosebi celor ce escelau în cunoştinţa limbei maghiare.[10]) Publicarea clasificaţiunilor şi afişare elevilor împărţiţi în clase după notele de clasificaţii ce le-au obţinut pe tabla neagră a institutului, produceà în unii bucurie, iar în alţii supărare. Nu lipsiau la asemenea ocaziuni cu dor aşteptate şi atât de momentuoase în viaţa studenţească, nici jalbe şi cârtiri contra „nedreptăţii profesorilor“.[11])

La publicarea clasificaţiunilor semestrului, al 2-lea din anul 1849/50. când profesorul Dr. Atanasie Şandor erà să iasă din sală, preparandul Trăian Lungu „arătând o neîndestulare cu clasificarea, cu glas mare a strigat: Megholt Mátyás király, oda az igazság“. „Consessul pentru a împedeca astfel de imoralitate, aţâţare şi escesuri între preparanzi“ — hotărî „strâns să se ia înainte această imorală păşire şi în testimoniul lui şcolastic să se 'nsemne“.

Lungu plecă supărat acasă, în decursul feriilor se mai resgândì şi 'n toamnă venì la Arad şi rugându-se de iertare, scăpă de însemnarea în testimoniu.[11])

Acest program şi mod de „celebrare“ a examenelor semestrale suferì începând cu anul şcolar 1841/2 unele modificări.

Inspectorul Eugen Gyurkovich primind raportul conferinţei despre examenele finale ale anului şcolar 1840/41, obsearvă, că nu se prea potriveşte cu scopul instrucţiunii, ca în institutele, cari n'au tinerime număroasă, examenele să ţină 11—12 zile, căci ele nu sunt instituite, ca tinerimea în decursul lor să se pregătească din ştiinţele ce s'au propus, ci elevii trebue să se prezinte pregătiţi la ele. Dispune, ca în viitor examenele să se ţină şi după amiaz, precum şi în zilele de recreaţiuni. Iar pentru a înălţa solemnitatea lor şi a deşteptà interesul publicului. faţă de ele, demândă, ca terminul lor să se publice în biserică într'o duminecă sau sărbătoare.[12])

In urma acestor dispoziţii durata examenelor semestrale se reduc la 2—6 zile[13]).

Examinarea elevilor la examene erà cât se poate de minuţioasă. O reproducere literară a materialului propus şi dictat în lipsa de manuale tipărite, pe temeiul unor memorizări conştienţioase şi mehanice. Afară de profesorul propunător, ispiteau prin întrebări şi unii dintre oaspeţii prezenţi. Neconvenindu-i acest mod de examinare inspectorului Gyurkovich întroduce, în anul şcolar 1844/45, examinarea cu teze sau şede (schaedae interrogatoriae) din toate studiile, chiar şi din cant. Tezele le pregătià profesorul din materialul propus şi trebuiau să conţină cel puţin trei întrebări. La examen erau întinse pe masă şi fiecare elev provocat trăgeà câte una, după care erà apoi examinat.[14])

Absolvenţilor după terminarea examenelor semestrului al 2-lea sau finale, li-se liberau testimonii (Testimoniales litterae super absolutis Scholis Praeparatoriis“[15]), iscălite de inspectorul şi profesori şi întărite în lipsa unui sigil propriu al insitutului cu sigilul inspectorului. Incercarea deputaţiei fondurilor şcolare de a se sigila testimoniile cu sigilul său fù respinsă, pe motivul, că „deputaţia n'are drept şi putere, a se amestecà şi lucrurile „literaricesti“. Pentru testimonii se plătià 20 cruceri.[16])

[1]) Prot. act. cons. 1815, Nr. 41, 43, 71, 1822. Nr. 24, 83—84. — [2]) Rescriptul lui Nestorovici din 14 Aug. 1814, Nr. 181 şi 12 Aug. 1815, Nr. 264. Prot. act. cons. 1815, Nr. 70, 71, 1816, Nr. 23, 66, 71; 1817 Nr. 11, 68, 1822, Nr. 20, 24, 26, 83, 84, 1823, Nr. 41, 65, 80, 1825, Nr. 83, 1841, Nr. 69. — [3]) Rescriptul lui Temesváry, 30 Iunie 1832, Nr. 118, Rescriptele lui Gyurkovich din 17 febr. 1846 Nr. 157. Prot. act. cons. 1839, Nr. 12, 1841, Nr. 57 1842, Nr. 77—85, 1846, Nr. 52. — [4]) Prot. act. cons. 1824, Nr. 50. — [5]) Prot. act. cons. 1823, Nr. 77, 1837, Nr. 45, 46, 1848, Nr 40. — [6]) Prot act cons. 1815, Nr. 47, 61, 1816, Nr. 79, 1819, Nr. 7, 25, 1823, Nr. 90. Intimatul cons loc. reg. din 8 iunie 1822. Nr. 14809. — [7]) Tipărită în tipografia privilegiată a lui Iosif Klapka din Arad, formatul 40 şi pe 4 pagini „Tribuna“ 1904 Nr. 162 Prot. act. cons. 1829, Nr. 42, 46 — [8]) Rescriptul lui Gyurkovich, 2 maiu 1848, Nr. 461. — [9]) Rescriptul lui Nestorovici, 14 martie 1816, Nr. 67, 73, 10 Aug. 1817, Nr. 207, 20 febr. 1820, Nr. 77. Prot. act. cons. 1815, Nr. 33, 35, 50, 74. 1816. Nr. 70 33, 36, 1820, Nr. 24. — [10]) Prot. act. cons. 1834, Nr. 55, 56, 80; 1839, Nr. 18, 1843, Nr. 70 [11]) Protocolul actelor consessuale 1850 Nr. 47 şi 63 — [12]) Rescriptele lui Gyurkovich din 2 Sept. 1842 Nr. 602 şi 13 Aprilie 1843 Nr. 361. — [13]) Prot. act. conss. 1842 Nr. 87 — [14]) Rescriptul lui Gyurkovich din 29 Febr. 1844 Nr. 260 — [15]) Prot. act. conss 1822, Nr. 92—93, 1815, Nr. 73, 1816, Nr. 88, 1823 Nr. 80. — [16]) Prot. act. conss. 1823 Nr. 90, 1825, Nr. 95—96, 1841, Nr. 92, 93.

Mitropolitul Moisă Putnic.

Păcat de neînţelegător al rosturilor noastre de pe timpurile acelea a fost tânărul episcop Iosif Putnic cu toate, că erà român de origine, pe atât de mare prieten şi binevoitor a fost unchiul său mitropolitul Moisă Putnic, în sufletul căruia mai licărià încă o rază din simţul său de român şi merită să amintesc şi despre acest mitropolit sârb câteva cuvinte, pentrucă pentru noi Românii ortodoxi a făcut binele acela, care ne-a lăsat credincioşii din eparhia Bihariei de creştini ortodoxi şi pe mai departe.

In termini cât se poate de lapidari mă voiu ocupà cu acest mitropolit Moisă Putnic, care s'a născut la anul 1728 în ziua de Blagoveştenii, în oraşul Neoplanta.

Abià absolvă studiile şi la chemarea episcopului Visarion Pavloviciu să călugăreşte ajungând la vârsta de 17 ani protodiacon la curtea patriarhului Arseniu al IV-lea. In vrâstă de 26 ani mitropolitul Nenadoviciu îl înaintează de arhimandrit al Racoviţei, la anul 1754.

Ca arhimandrit apoi se începe rolul cel mare al metropolitului Moisă Putnic pentru noi românii ortodoxi. Suferinţele Românilor ca credincioşi ai bisericei orientale nu încetară. Din Transilvania proselitismul catolicilor trece şi în părţile Bihariei şi astfel Românii bihoreni sunt supuşi la zeciuiala clerului catolic şi lipsiţi de drepturi cetăţeneşti. Propagandei catolice îi succede să unească o parte din cler şi popor şi astfel din episcopia răsăriteană a Orăzii-mari se formează la anul 1748 episcopia unită.

In grupe mari începeau credincioşii bisericei orientale a se rupe sub presiunile făcute de catolici, cu toate că vlădica Aradului lucrà cu mult zel contra uneltirilor propagandei iezuite.

Raportându-se mitropolitului dela Carlovăţ despre stările acestea, trimite în ţinuturile Bihariei pe tânărul frumos vorbitor şi cântăreţ vestit, arhimandritul Putnic, care săptămâni dearândul cutrieră satele româneşti ţinând vorbiri şi cu puterea cuvântului său viu întoarce poporul în sânul bisericei noastre şi-l împăciueşte, aşà, că comisiunea aulică în anul 1754 constată că cu totul se află în părţile Orăzii-mari numai 255 de familii de confesiunea unită.

La trei ani după aceasta murind vlădica Visarion, tânărul Putnic e ales de episcop al Bacicei în etate de 29 ani şi ca episcop primul său lucru a fost ca să se îngrijească de ridicarea preoţimei sale şi de o dotaţiune mai bună pentru învăţătorii săi. Intemeiază în Neoplanta prima şcoală teologică în care îl aşează de profesor pe vestitul istoric sârb Iovan Raici.

Dar îşi cere de aicea transferarea la Timişoara şi regina Maria Terezia o aprobă. In haine de sărbătoare s'au îmbrăcat toţi credincioşii din Neoplanta şi cu lacrămi în ochi ridicându-l pe mâni s'au despărţit de către bunul lor episcop.

Moisă Putnic este primul episcop sârbesc căruia împărăteasa la anul 1776 i-a dat titlul de escelenţă şi consilier intim. Murind apoi mitropolitul Vichentie Ioanovici Vidak, soborul dela 1781 îl alege cu aclamaţie de mitropolit, iar la anul 1783 a cerut apoi jurisdicţiune in spiritualibus pentru Bucovina şi Ardeal, ceeace a şi primit în ziua de 6 Noemvrie acelaş an. Cu a sa intervenire în ziua de 6 Noemvrie acelaş an se denumeşte episcop oriental pentru Ardeal Gedeon Nichitici, cu reşedinţa în Sibiiu. A trimis pentru Românii din Ardeal un bărbat cu multă dureri pentru biserică, care întreaga provinţă a Transilvaniei a vizitat-o şi sunt părţi, în cari dela acest Gedeon Nichitici n'a călcat episcop ortodox.

Antecesorii lui Putnic de multe ori au cerut iurisdicţiune peste Bucovina şi Ardeal, dar nici unul nu a primit.

Apoi pentru Românii din părţile militare mărginaşe a ridicat multe şcoli româneşti.

Intre mitropoliţii sârbi el a fost primul care a primit ordinul sf. Ştefan şi a fost chemat în dieta ungară. In anul 1790 ziua de 13 Mai merge mitropolitul Putnic la Viena cu trei vlădici, ca să salute pe împăratul Leopold al II-lea cu prilejul suirii sale pe tron, dar acolo se bolnăveşte, începe a suferì de acută şi în ziua de 28 Iunie moare. Trupul său s'a pus spre veşnică odihnă în satul Sentandraş sub biserică.

Istoria bisericească a Sârbilor îl asamănă cu mitropolitul Şaguna fiind de statura lui. „A ajutorat mulţi săraci şi a fost un cântăreţ vestit cântând canonul cel mare cu glasul său duios şi troparul Paştilor storceà lacrămi din ochii ascultătorilor“.

În timpul când a ajuns de metropolit la anul 1781 având audienţă la împăratul Iosif a

Moaştele sfinţilor de pe la bisericele româneşti.[1])

IV.

Sf. Grigorie Decapolitul la Bistriţa Olteniei în 1492.

Locul naşterii sfântului e Irenopol. La început eremit apoi călugăr în Ţărigrad. A ajuns şi pe la Roma. Peste tot luat a călătorit des şi îndepărtat, mai vârtos în regiunile ostice.

S'a luptat inimos cu iconoclastii timpului său. A adormit în Domnul cam prin 840. Mineiul nostru îl comemorează pe ziua de 30 Noemvrie; deodată cu Preserbarea Intrării în Biserică, a Maicii Domnului. Patimile şi vieaţa lui, se pot cetì cu mult fruct sufletesc la acel loc[2]).

Moaştele acestui *cuvios, între sfinţi părintele nostru Grigorie Decapolitul,* se păstrează cu multă evlavie, la mănăstirea românească, din munţii Gorjului[3]), lângă râul Bistriţa, dela poalele muntelui de acelaş nume în judeţul Vâlcei. Sfintele relicvii au fost cumpărate cu bani grei şi aduse din Sârbia — verosimil la inpulzul vreunui stareţ ambiţios de acolo de către cinci fraţi: Pârvuleştii, sau „Craioveştii", „Basarabeştii".

Pioşii şi darnicii fraţi, tot la sfatul anonimului călugăr, pentru luarea în primire, aşezarea şi adorarea cu demnitate a venerabilului sfânt, ridicară un templul pompos, terminat total la anul 1492[4]).

Biserica şi mănăstirea aceasta nu a fost nici când în şirul celor „închinate". Călugării cari pe vremi au populat-o, erau toţi până la unul români de baştină! Numai primul egumen, Macarie a fost sârb. Cu împrejurarea aceasta pare apoi a se explicà îndestul tradiţia mănăstirii, de a cultivà mult mai predilect slova sârbească, ca alte mănăstiri româneşti contimporane!

Aş crede, ghicesc adevărul, dacă zic, că Macarie[5]) ar fi stareţul din chestiune care a îndemnat pe Pârvuleştii, să transpoarte şi să zidească nou lăcaş osămintelor Grigoriene, adăpostite şi îngrijite până aci tocmai de Macarie, la vr'un schit dosnic şi ticăloşit.

Relevăm pentru acele vremuri grele ca mândrie-naţională faptul, că chiar şi meşterii zidirii, au fost români: Dumitru, Chirtop, ispravnicul Stoian şi Zugravul Dobromir[6]).

Ctitorii Pârvuleştii, ca toţi boerii de atunci, ajung în greu conflict cu voda Mihnea I; (cel Rău) acesta în 1509 surpă mănăstirea până la temelii, bătând în ea cu tunurile, pentrucă presupuneà, că *dinastia Pârvuleştilor* şi-ar fi ascuns avuţia între zidurile mănăstireşti. Ci pentru acest vandalism sacrileg şi pentru multe alte cruzimi, Mihnea încă nu o duse nici bine, nici mult. Exauctorat şi expatriat, când într'o fatală după amează păşià mocnit, ca de obicei, la litania bisericii Dominicanilor din Sibiiu, în preajma sfântului local, fù asasinat mişeleşte. Dânsul a fost nu numai grav suspectat, de „erezul hulei Duhului sfânt", adecă că crede în *Filoque*, ci se ştie pozitiv, cumcă a îmbrăţoşat deadreptul întreaga religie catolică latină[7]).

Emiuentul nostru prozaist Al. I. Odobescu, la 1857, în revista lui Alecsandri, „Româuia Literară", ni l-au veşnicit şi popularizat, pentru ştire *şi îndreptare*, pe cumplitul tiran, prin novela istorică „Mihnea Vodă cel Rău".

N'a apucat a trece bine nici un deceniu şi din munificenţa familiei Pârvul, mănăstirea cu toate acaretele ei fu restaurată deplin, ba adjustată şi împodobită mai perfect ca odineoară!

Mănăstirea Bistriţană actuală, nu e cea a Pârvuleştilor; ea are un trecut de abià ceva peste un veac. Chipul celei vechi, nu ne este cunoscut. Ea fù mai pe urmă temeinic reparată la anul Domnului 1683, de către darnicul ctitor, Constantin II, Brâncoveanul, pe când erà numai spătar-mare[8]).

Veneratele rămăşiţe pământeşti, ale cuvioşiei sale Grigorie decapolitanul, odihniră, în pace, când apoi în iarna din 1610—11, Gavrilă Báthory, domnul Transilvaniei, fù cât pe acì să le profaneze şi spulbere în bătaia vântului!

Cei cari scăpară mănăstirea de acest dezastru sacrileg, au fost egumenul Bistriţii Teofil[9]) şi prietenul său Matei, exmitropolit al Mirelor, oploşit, ca mulţi alţi greci, după obiceiul vremii, la locurile sfinte româneşti. (Târgovişteа, mănăstirea din *Deal*).

In zilele de urgie, a: *„Ungurilor celor răi"*, Matei se refugiase, cu alţii, în peşterea Bistriţei a sfintelor oseminte Grigoriene. Drept recunoştinţă a mântuirii sale şi a altor fugari, la recercarea stareţului Teofil, Matei compune în greceşte slujbă pe seama cuviosului: Oficiul liturghic fù însoţit apoi şi de o aleasă acoluţie; manuscriptul căreia până azi se află bine conservat, în biblioteca împărătească din Viena. S'a publicat şi tradus şi româneşte[10]). In ea să înzistă circumstanţial asupra unor întâmplări din vremile critice 1610-1611. In culori plastice apoi se relevează scăparea proin mitropolitului Matei, dela uciderea sigură, prin intrepunerea patronului ceresc al Bistriţei.

Cu timpul acoluţia din vorbă fù îmbogăţită şi prelucrată în chip de cronică formală, povestitoare de răsboaiele mecenatului său, carele a fost Radu VII Şerban.

Cu toate astea, soborul mănăstiresc la ziua hramului, ruga sfântului, o oficià slavoneşte! In această limbă fù tipărit oficiul închinării foarte târziu încă, prin Constantin II Brâncoveanul, dupăce pe greceşte văzuse lumina tiparului la Râmnic în 1697 şi tot aici peste 70 ani la 1767, o tipăreşte eppul Chezarie pe limba noastră[11]).

Cum se va vedeà şi din comunicatul următor, acest Matei al Mirelor va redectà tot ăşà de bine apreciatul canon de închinare, şi pentru moaştele cuvioasei Paraschiva: păstrate la bazilica *Trei ierarhi* din Iaşi, şi tot el va fi acela, carele va aveà vreme şi plăcere să mai polemizeze cu teologii catolici; deşi toate forţele îi erau absorbite de rosturile mari ce aveà în vieaţa publică a bisericilor din ambele principate româneşti[12]).

Când Radu VIII Mihnea, dealtcum un catolic pronunţat, venì şi el la Bistriţa, pentru a adorà sfintele oseminte, le provăzù cu un trainic şi preţios chivot de lemn[13]).

Mânată de aceeaş evlavie, cu câteva decenii mai târziu, va ostenì la sfântul locaş, pentru a se închinà aceloraş moaşte protectoare, nu un Domn, ci o Doamnă: consoarta vodei Constantin I Cârnul (1654—1658) Bălaşa, doamna „...a multe moaşte ale sfinţilor înpodobitoare, săracilor miluitoare, credincioşilor dereapte rămnitoare şi lucrure scumpe pururea lucrătoare şi a toată sărăcimea, oameni pătimaşi, ca o destoinică ajutătoare".

Doamna Bălaşa cuprinse acum sfintele moaşte, în un sicriu de metal, foarte sumtuos. Tot dl Iorga zice, că acest sicriu de metal, bătut cu ciocanul, a fost dăruit de Constantin II Brâncoveanul şi soţia sa Balaşa.

La îndemnul dânsei, soţul ei mazil şi pribeag reface şi biserica episcopală din Munkács[14]).

Trebuie că evlavia specială şi-a însuşit-o Balaşa dela soacra sa, principeasa Elena, fata unui popă de pe sate.

E de relevat, că moaştele cuviosului Grigorie Decapolitanul, o bună vreme se credeau de unguri a fi a-le lui Ioan Capistrano, pe cari după spusa episcopului din Râmnic, banul Craiovei, Barbu Pârvulescu Basarab, le-a căpătat din Ungaria. Aceasta a spus-o Bălaş Klein, un franciscan neamţ, carele pe la 1761 domicila în Râmnicul Vâlcii. Sicriul a fost dus de Racoviţa vodă la Bucureşti, unde clerul constată, că moaştele sunt ale unui sfânt catolic. In anii 1874 apoi în 1890 şi în 10 Februarie 1917, fură examinate moaştele acestea de canonicul latin din Orade-mare dr. Ioan Karácsonyi, de Antoniu Ungváry provincialul franciscanilor şi de românul Ştefan Pop, locotenent de honvezi. Cum se adeveri în sfârşit, că moaştele la nici un caz nu pot fi ale lui Capistrano, sau a altui călugăr din ordinea franciscanilor.

Scheletul e aproape întreg. Lipseşte numai mâna stângă şi partea dreaptă dela cap. Mâna dreaptă poartă inel cu peatră scumpă[15]). Acest inel e sărutat de credincioşi.

V.

Sf. Nicodim, Tismana 1406.

La mănăstirea Tismana, în Oltenia, se păstrează cu multă îngrijire moaştele sfântului Nicodim, dela decesul lui din 26 Decemvrie 1406, până la începutul veacului trecut, când între ceva împrejurări, azi necunoscute, au fost ridicate şi transportate la biserica *patriarhală* din Ipec — Peci.

La Tismana, cum, cum nu, a rămas abia numai un deget din sfântul odor. Moaştele au fost aşezate în Tismana, în pridvorul templului, spre laturea din dreapta cum întri.

Se susţine că „două inele de aur cu pietri scumpe", de pe oasele lui „popa Nicodim", şi le-ar fi însuşit sie-şi Radu Leon vodă 1664—69.

Episcopul Râmnicului Partenie, fost mai nainte egumen la Tismana, tipărì în 1767, la Râmnic „Slujbă a sfântului Nicodim"[16]).

Tot el cu patru ani mai înainte, tot la Râmnic tipărise biografia sfântului. După aceste lucrări şi după alte date şi tradiţii, ieromonahul şi duhovnicul Ştefan, din Tismana, în 1839, reconstruì întreaga „Vieaţa cuviosului nostru Nicodim sfinţitul, arhimandritul laurei din sfânta mănăstire Tismana".

Cum se ştie apoi, la Bucureşti în 1883, episcopul Râmnicului Noului Severin, Iosif Bobulescu, edă din nou cartea, cu îndreptările şi îmbogăţirile ce se impuneau unui bun scriitor istoric şi teologic, cum de fapt erà regretatul Bobulescu.

In trecutul bisericesc al românilor, sf. Nicodim a avut rost însemnat. Ce e un sfânt Antonie eremitul, pentru călugărismul oriental, aceea se poate socoti în mic sf. Nicodim, pentru vieaţa monastică a poporului nostru.

„*Popa*" Nicodim a făcut şi calea lungă până la Buda; acolo regele Ludovic, i-a dat ca prezent, o cădelniţă frumoasă de argint cu turnuri, înfăţişind castelul său din Buda[17]) Paul de Alep, arhidiaconul şi fiul sufletesc alui Macarie patriarhul Antiohiei, a văzut aceasta cădelniţă la Tismana în 1657[18]), când a călătorit în ţările româneşti şi a fixat pe hârtie interesantele impresiuni a călătoriei.

Nicodim bun caligraf ce erà a scris pe pergament un Evanghelier slavon, în 1404, legat în argint, care se află azi în Bucureşti, la muzeul naţional de anticităţi[19]).

Evanghelierul dela Prisiop, scris cu litere negre şi roşii, pe hârtie tare, cu iniţiale desemnate frumos în mai multe colori, se crede a fi o prescriere fidelă după alui Nicodim. E legat în scoarţe de lemn obduse cu catifiea roşie, cu copcii şi margini de aramă; călcâiul e de pele neagră întărit cu zale. La început cartea e mancă[20]).

Legenda îi atribue a fi întemeiat şi mănăstirea Prislopului, de lângă Silvaşul Haţegului; restaurată apoi după chipul paraclisului dela Cozia[21]), de către domniţa Zamfira, fata mazilitului domn al Munteniei Moisă Basarab († 1530) oploşit în Ardeal. (Va urmà.)

[1]) Ale sf. Paraschiva în „Drapelul" Lugoj 1915 nrii 76 şi 79; ale sf. Ion cel nou „Rev. Preoţilor" Timişoara 1915 nrii 2—11 şi a sf. Nicolae ibid 1914 nr. 14.

[2]) Tit. *Bud.* „Vieaţa sfinţilor" Gherla 1897.

[3]) Jiu, Dolj şi Gorj, e nomenclatură de idrografie Celtică, crede dr A. *Marinescu* „Studii despre Celţi şi numele de localităţi". Caransebeş 1895 pg. 22—228.

[4]) Nesiguranţa respectiv de timpul zidirii cnf. Gr. G. *Tocilescu* „Răpoarte asupra câtorva mănăstiri, schituri şi biserici din ţară, prezentate Ministrului Cultelor şi Instrucţiunii publice" în „Anal. academ. române" ser. II sec.

II-lea, moştenitorul de tron al Rusiei Pavel Petroviciu cu soţia sa Maria Teodorovna erau oaspeţi la curtea împărătească. La sfârşitul audienţei l-a întrebat împăratul pe Putnic „Ai aveà dorinţă să vezi un credincios de legea ta" şi neaşteptând răspuns l-a luat de mână şi i-a arătat oaspeţii.

Arhiducele Pavel care până atuncia nu a văzut aşa o barbă şi statură mare i-a zis:

„Dvoastră sunteţi într'adevăr un om mare" şi după aceea la întrebat pe Putnic de care religie să ţine, dreptcredincioasă sau unită? Mitropolitul s'a închinat zicând: curat pravoslavnă şi atunci arhiducele Pavel i-a sărutat mâna şi el Putnic l-a binecuvântat.

Ţin să amintesc că mitropolitul Putnic nu a fost frate cu episcopul Iosif, căci Moisă mitropolitul s'a născut la anul 1728 până când mama lui Iosif Putnic s'a născut la anul 1762 şi a răposat în anul 1832 Mai 29.

Ca un prinos de recunoştinţă mitropolitului Moisă Putnic am scrutat aceste şire din arhiva sârbească din Timişoara cu ajutorul părintelui Iosif arhivar acolo, — care Putnic a luptat cutreerând satele Bihorului pentru păstrarea credinţei străbune alor sute şi mii de credincioşi scăpând astfel multe sate de unirea cu Roma despre care unire valorosul G. Şincai scria, că: „numai popilor a folosit, iar pentru ţărănime n'a adus nici un folos nici religios, nici politic".

Corneliu Leucuţia.

II VIII Bucur. 1886 pg. 50 N. *Dobrescu* „Din istoria bisericii române în secolul al XV-lea" în rev. „Bis. ort. română" XXXIII 1913 pg. 1363 I. *Bogdan* „Relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul" Bucur. 1902 pg. 305

[5]) „Chir Macarie", e diverz de omonimul tipograf din Cetinie, ajuns la 1512 mitropolit Ungro-Vlahiei; diverz de Macarie al Râmnicului şi de un alt Macarie în 1482 mitropolit Muntenesc. *Bogdan* l. c. 279 281 *Dobrescu* l. c. 1364. Unii ţin, că pe primul stareţ, la chemat Marc ?! Oare Marcu nu e idem, cu mitropolitul Marcu dela Feleac din 1489

[6]) N. *Iorga* „Negoţul şi meşteşugurile trecutului românesc" Bucureşti 1906 pg. 32 şi 33.

[7]) Iosif *Naniescu* mitrop. în Iaşi „Vieaţa şi traiul părintelui Nifon etc. „Buc. 1888 pg. 65—72. *Tocilescu* „An. acad." l. c. 191. Dim. G. *Boroianu* „Ist. bis. creştine" Buc. 432. G. *Şincai* „Cronica Românilor" ediţia II Bucur. 1886, tom II pg. 195–196. Ioan *Andrei* „Încercările romano-catolicilor de a atrage pe români la biserica papistă" Buc. 1893 pg. 67–68. *Hajdău* P. B. în rev. „Arhiva Istorică a României". Buc. 1865 tom. I part. II pg. 45.

[8]) N. *Iorga* „Inscripţii din bisericile României« Bucur. 1908 I. pg. 193 şi următ.

[9]) Ajuns la 1619 în fruntea diec Râmnicului (Vâlcei) iar dela 1637—1642, mitropolitul Munteniei. Se remarcă de dincoaci: în 1629, trimis de Leon Tomşa la pribegie din Ardeal; apoi în solia mare din Mai 1640, trimisă la Gh. Rákoczy I, de Matei Basarab, Să nu fie confundat acest Teofil cu alt Teofil I fost episcop la Râmnic în intervalul de 1595—1619. Teofilul Bistriţan e şi un ctitor al limbii româneşti literare dela început, mai cu mult drept ca diaconul Coresi, deşi el însuşi nu a fost cărturar. N. *Iorga* „Studii şi documente cu privire la istoria românilor. Legăturile principatelor române cu Ardealul dela 1601 - 1699. Povestire şi isvoare". Bucur. 1902 v. IV. tabla CCI; 215; 218 şi 221 *Görög* Ferencz „A két Rákoczy György főhatósági joga a két vajdaság fölött". Budapest 1904. „Istoricul eparhiei Râmnicului" Bucureşti 1906 pg. 31 de episcopul Atanasie

[10]) „Anal. acad. române" XX Bucureşti 1898 pg. 241 şi următ.

[11]) „Anal. acad. l. c. 45 şi următ. apoi ibidnem tom. XXI pg. 7 şi următ.

[12]) Anal. acad. O. c. tom. XXI pg. 2 şi nota 1. *Le Accien* „Oriens Christians" I. col. 970 pg. *Hurmuzaki*: Supliment II. 2. pg. 333.

[13]) D. A. D. *Xenopol* „Isroria Românilor" Iaşi ed. II Şaraga v. III. pg. 441 *Andrei* l. c. 76—77; *Şincai* l. c. tom. III. pg. 22 *Iorga* Inscripţii (citate aici la nota 8) I, 110—112; 197 nr. 5. *Iorga* Ist. bis. l. c. I. 250; 283; 288. *Iorga* Istoria românilor, Văleni de munte. 1910 pg. 276. Moşii şi strămoşii lui Mihnea încă profesară credinţa Romei. Tatăl său şi un frate, au apostat la mohamedanism.

[14]) *Iorga* Scrisori şi inscripţii ard. şi maramureşane, Buc. 1906, I. p. XLVII—VIII şi Ioannicius *Basilovits* Brevis notitia fundationis Theodori Koriatovtch etc. Cassoviae 1799–1805 I pg. 100–1.

[15]) Ziarul „Az Est" Budapesta 1917. Febr. 27 nr. 58.

[16]) *Dobrescu* l. c. XXXIII p. 1285 *Idem* „Intemeierea mitropolielor şi a celor dintâi mănăstiri". Buc. 1906 pg. 63—66. *Idem* „Ist. bis. române" Văleni de munte 1913 pg. 26 V. Alexandru *Ştefulescu* „Mănăstirea Tismana" Buc. 1903 (ediţia II) pg. 60—61 şi 189. *Iorga* Ist. bis. I 44; 374; II 154.

[17]) Emilia *Cioran* „Călătoriile patriarhului Macarie de Antiohia în ţările române 1653—1658" Buc. 1900 p. p. 177 şi următ. Dim. *Onciul* „Originea principatelor române" Buc. 1889 p. 54 şi următ. *Hajdău* „Istoria critică a românilor" Buc. 1873 (ediţia II) 128—132.

[18]) *Stefulescu* l. c. 56.

[19]) *Dobrescu* Ist. bis. s. c. 26, Bis. ort. l. c. 1285. *Bunea* „Vechile episcopii româneşti" Blaj 1902 p. 46 *Iorga* „Ist. bisericii româneşti" Vălenii dn munte 1908 v I 43. „Istoria literaturii religioase a românilor" Buc. 1904 p. 9 Nicodim a purtat o întinsă corespondenţă cu Eftimie patriarhul Bulgarilor (1375—1395) Dr I. G. *Sbiera* „Contribuiri pentru o istorie" Cernăuţi 1906 pg. 791—2.

[20]) Dr. Iacob *Radu* „Ist. vicariatului gr. cat. al Haţegului" Lugoj 1913 p. 68—68; 90 şi 92.

[21]) N. *Iorga* „Neamul românesc în Ardeal şi Ţarra ungurească" Buc. I. 1906 p. 277 şi urm. Ist. bis. o. c. I 139.

Doamna Ţuică.

(Fine.)

Un exemplu. In anul 1848, armata engleză a fost parte alcoholistă, parte antialcoholistă. In anul acesta a bântuit în Anglia holera. Dintre bolnavii alcoholişti 91% au murit, iar dintre cei antialcoholişti în armată numai 19% au pierit.

Evident, că ce ajutor mare e alcoholul morbului holerei.

Ne priveşte însă mai deaproape o altă boală, căci de aceasta, de tuberculosă, sunt atacaţi cei mai mulţi. Răspândirea ofticei o promovează foarte mult urgisitul şi nemilosul alcohol.

Biplococusul (baccilul) tuberculosei are însuşirea să latereze timp îndelungat, de multeori nici nu se iveşte şi astfel individul piere după o etate salutară. Alt individ, care şi-a nimicit energia prin beutură, acela nu o să se bucure de vieaţa îndelungată, dacă este atacat de această boală. S'a constatat, că dintre o mie morţi, 800 au fost atacaţi de oftică. Organismul fizic al lor nu a putut preparà materia de apărare contra biplococusului de tuberculosă şi aşà mai nainte, ori mai târziu aceasta a pus sfârşit la mai mulţi de jumătate (500—600), iar la rest, a conlucrat pentru nimicirea veşnică.

In Berlin 15% a locuitorilor mor de oftică. Dintre aceştia 50—50% sunt crâşmari. (Ei adecă nu-s beţivi, dar în toată ziua beau.) Atâţia în Berlin, unde se lucră pe toate terenele, pentru păstrarea sănătăţii. Dar la noi? Unde nici nu ştim, să preţuim sănătatea, că nu ne ştim folosì de ea! Zice un domn (medic): „Isvorul tuberculosei este alcoholul". Tot dreptul.

Da. Aşà cu alcoholul. Tot cine-l bea trage scurta. Şi mulţi, tare mulţi îl beau de-ai noştri. Noi simţim urmările. Ne nimicim energia. Nu ne-om puteà păstrà trăinicia strămoşească. Cu oareşcare bucurie am ascultat cuvintele unui domn, deşi străin, nu i-a fost ruşine de adevăr când a exprimat: „Românii sunt mai trainici decât popoarele din jur".

Adevărul acesta, ca să nu piară, mai târziu ori mai în grabă, datorinţa cea *mai sfântă* ne este: *Să ne conservăm energia individuală*, căci aceasta va fi plantată şi în descendenţi.

Deci, faptul acesta ne priveşte pe toţi în interesul nostru pentru înflorirea generaţiei viitoare, spre păstrarea şi potenţarea *trăiniciei* noastre româneşti.

Ca să putem ajunge scopul acesta sfânt, trebuie să ne îngrijim, să fim plini de vieaţă, plini de energie. Un bolnav pururea este lipsit de energie, el nu trăieşte, el tânjeşte. Acolo-i trai, unde este intelectualitate sănătoasă şi corp sănătos. Nu înzadar au ţinut în vedere din strămoşii noştri, Romanii, faptul acesta. Dânşii au ţinut cont atât de fizic, cât şi de minte, dar au şi fost oameni. Ne-au lăsat şi nouă nişte sfaturi: „Mens sana in corpore sano", numai cât trebuie să le urmăm cu fapta.

Dacă am cercetà cu deamăruntul chestia sanitară la noi, ne-ar năpădì lacrimile, când am constatà, că nu suntem sănătoşi. Da, că nu. Afirmăm nu numai prin cuvântul ăsta negativ, ci şi prin multele văitări de rele, ce ies din gurile noastre.

Un om sănătos, să-l întimpine orice năcaz, este mulţămit cu sine, că-l poate împlinì. Bolnavul nici de bucurie nu se poate bucurà, căci se teme de năcazul aşteptat. Nu de puţine ori ni s'a rostit: „Sănătatea este cea mai preţioasă comoară". Trebuie deci, să ne-o păstrăm. Şi ca să putem face lucrul ăsta, trebuie să ne deschidem creerii şi să înţelegem vermenul, factorii, cari rod rădăcinile sănătăţii.

Unul dintre aceşti ucigaşi este *alcoholul*. Acesta ne slăbeşte total. Bine să ţinem cont de principiul lui Darwin: „Cel neputincios lasă locul celui mai ţeapăn".

Oara a douăsprezece, încă nu-i târziu.

Savu Oarşa, st. la belearte.

INFORMAŢIUNI.

Se căsătoresc preoţii rom.-catolici. Cetim în ziarele maghiare că în timpul din urmă mai mulţi preoţi romano-catolici au eşit din statul preoţesc şi s'au căsătorit. Intre ei e şi Izsof Alajos, redactorul revistei pentru tinerime „Zászlónk", care a funcţionat timp mai îndelungat ca paroh în Alba-regală şi acum s'a căsătorit cu o d-şoară angajată la administraţia numitului ziar.

Şacterul comunităţii ort. izraelite, Salcsovics Bernáth, din loc, a fost judecat la o amendă de 250 cor. pentrucă a vândut aţă peste preţul maximal.

Un nou vulcan. Cetim în *Le Journal*, că în Brazilia a erupt un vulcan necunoscut până acum. Erupţia s'a întâmplat în 20 martie în munţii regiunii Palmeiro-Indios, care regiune nu e eră cunoscută până acum ca regiune vulcanică activă. Erupţia a fost înfricoşată, s'a format un crater considerabil, având un diametru de 2 km. Locuitorii s'au refugiat de cu bună vreme, dar nu toţi, astfel că dupăcum se anunţă erupţia are şi un număr însemnat de morţi.

Zbor din Paris în Brazilia. Aviatorul francez, sublocotenentul Foutau, va întreprinde în curând o călătorie aeriană din Paris în Brazilia. Drumul de 4500 km. îl va face cn întreruperi în 20—30 ore. Va duce cu sine un singur călător şi 2400 litre de benzin.

Infrângerea bolşeviştilor. Ziarele francez anunţă: Preste oraşul Omsk vine ştirea, că tru pele admiralului Kolosak au nimicit total arma tele bolşeviste. Au fost prinşi o sumedenie d prisonieri, cari spun, că la trupele soviete e mar desorganizarea, din cauza multelor deserţiuni Soldaţii bolşevişti ruşi sunt foarte nemulţumiţi ş desertează cu grosul. Duc lipsuri mari, fiindc n'au putut ocupà ţinuturile râului Don şi al Uralului, de unde îşi căpătau odinioară alimente şi materiale. Aceste ţinuturi sunt ocupate de armatele contra-revoluţionarilor.

BIBLIOGRAFIE.

„Proiect de reforme agrare pentru Ardeal, Banat şi Confiniile militare de Dr. Pompil Cioban". Preţul 4 cor — 2 Lei.

Intre multele probleme sociale-politice, cari frământă şi preocupă azi toată gândirea românească, cea mai importantă şi vitală e problema reformei agrare. Dela rezolvirea norocoasă a acestei chestii, care influinţează toate problemele sociale, atârnă posibilitatea de desvoltare firească a ţărilor agrare. Cu problema agrară dintre toate ţările agrare poate mai curând s'a ocupat regatul român, unde s'a simţit de mult trebuinţa acestei reforme, care azi acolo în principii se poate considera de rezolvită şi numai modalităţile de executare se mai discută în cercurile competente. Pe lângă toate aceste considerând, că vieaţa economică a poporului român din ţinuturile noastre s'a desvoltat între condiţii diferite de condiţiile de desvoltare economică a poporului român din ţară, deja din capul locului se simţea necesitatea. ca în cadrele unităţii principiale aceasta reformă la noi să se resolve şi execute conform trebuinţelor şi împrejurărilor noastre, fără a uzà în mod prea comod munca fraţilor de peste munţi, copiind proiectele lor de reformă. Din acest punct de vedere trebuie să fim mulţămitori acelor puţini intelectuali români, cari şi 'n aceste vremuri de luptă grea pentru existenţă, din curată însufleţire pentru cauzele mari ale neamului îşi iau ostăneală să studieze chestiile mari de actualitate.

Broşura Dlui Dr. Pompil *Cioban*, advocat în Timişoara, e rezultatul unui studiu serios şi temeinic şi ca atare aprofundează chestia noastră agrară şi desvoltarea ei naturală şi pledează pentru rezolvirea ei conform trebuinţelor şi împrejurărilor noastre specifice. Ea demonstră, că intelectualii români au inimă şi dragoste pentru poporul, din sânul căruia a eşit.

„In proiectul de faţă — zice autorul — am fost cu considerare la toate stările ţărănimei noastre din Ardeal, Banat şi Confiniile militare si-'n capitolul I. am cuprins dispoziţiile generale cu privire la exproprierea pământurilor şi împroprietărirea ţăranilor de pretutindenea; în al II-l-a capitol am cuprins dispoziţiile speciale cu privire la domiciliarea ţăranilor, meseriaşilor şi comercianţilor şi la împărţirea de intravilane pe seama acestora.

In capitolul III. aflăm dispoziţii prin cari cred că ar fi posibil să creiăm o classă mijlocie de proprietari, şi 'n fine capitolul IV. am cuprins acele dispoziţii prin cari putem face coloniile şi să retrocedăm comunelor interesate pământul luat de guvernul maghiar şi edat per abusum coloniştilor unguri.

In art. 20–22 sunt cuprinse unele dispoziţii cu privire la chestiile speciale din confiniul militar şi la regularea unor afaceri urbariale. — Dau publicităţii acest proiect cu gândul bun de a puteà fi spre ajutor cu munca aceasta a mea celor chemaţi a înfăptuì cât mai iute reforma agrară spre îndestulirea şi întărirea ţărănimei noastre, şi cu scopul ca cunoscându-se instituţiunile bune ce le are deja ţăranul de aici să fie adoptate şi înfăptuite şi'n vechiul regat român".

Redactor responsabil: **Dr. Teodor Botiş**, profesor

Dr. Cornelia Moga fost asistentă la clinica II-a de interne din Budapesta, aduce la cunoştinţa onor. public că s'a strămutat la **Arad, str. Sina Nr. 1/b**, unde ordinează zilnic pentru boale interne şi de nervi. Totodată deschide laborator pentru cercetări chemice, bacteriologice, terologice şi laborator Röntgen. x—12

Tiparul şi editura tipografiei diecezane greco-orientale române din Arad.